

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt I. Ex Concilio (a) Arelatensi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

hoc tit. in 6. Sed si ob infirmitatem renunciave-
rint, non datur coadjutor, sed successor eligi-
tur. *cap. sicut 11. §. ecce 7. quest. 1. cap. non au-
tem, cap. quavis, ead. quest. cap. literas, de re-
num.* Tertio ob amentiam, vel aliam animi ægri-
tudinem, quâ rector est mente captus, *cap. tu-
nos, hoc tit.* ob defectum idoneæ literaturæ in
Prelato requisitæ, Tridentinum *sess. 21. de re-
form. cap. 6.* ob negligentiam, cum Prelatus
præstat quidem suum munus & officium, sed
negligenter, ut docetur *in cap. quia 7. quest. 1.*
qua ratione Valerius Episcopus Hipponensis,
homo Græcus, cum esset parum aptus per igno-
rantiam Africæ, & Latini idionatis, accivit sibi
matrem adjutorem Sanctum Augustinum de con-
sensu Primatis Africæ, ut narrant Possidius *in
Augustini vita cap. 8.* & Petrus Blefensis *epist.*
44. Baronius *anno 395. num. 31.* Alii etiam SS.
Episcopi non dissimiliter aliquando se gesserunt.
Admodum antiquus coadjutor fuit Alexander,
divinâ revelatione ad Narcissum senem tuble-
vandum evocatus, ut scribit Eusebius *lib. 6.
cap. 8.* De Anatolio Episcopo Laodiceno, & ejus
coadjutore mentio est apud eundem *lib. 7. cap.
28.* Sanctum Athanasium eodem munere ali-
quando esse perfunctum, S. Cyrillus auctor est
epist. ad monachos Egypti. Sanctum Gregorium
Nazianz. Patri suo in Episcopatus regimine
adjutorem fuisse, habent ejus acta. De aliis co-
adjutoribus Episcoporum agit D. Gregorius *lib.
7. indict. 2. epist. 49. & lib. 11. epist. 7.* Item datur
coadjutor, si Prelatus suspectus sit de dilapi-
datione bonorum Ecclesiæ, *cap. venerabilis, de
offic. deleg. cap. licet Heli. de simonia.* Innocen-
tus III. *lib. 1. epist. 121.* vel si captus sit ab hosti-
bus, *cap. si Episcopus, de supplend. vellig. lib. 6.*
Prosequuntur alia de coadjutoris officio, & ju-
ribus, quæ illis simul cum administratione com-
petunt, Barbosa *dicto cap. 10. §. vero 56.* Ton-
durus *dicto cap. 2. §. 1. per tot.* qui varias quæ-
stiones, quæ inter coadjutorem, & proprietarium
oriri solent, resolvunt.

His suppositis apparet vera ratio præsentis
assertionis: nam cum Episcopi & cæteri Eccle-
siarum Prelati debeant residere in suis Eccle-
siis, ut provideant propriis parochianis, pa-
bulumque spirituale illis ministrent, ut probavi
in cap. 2. de cleric. non resid. & infirmi hoc
per se facere non possint, nec cætera munia pro-

priæ dignitatis obire, non tamen ideo afflictis
illis danda est afflictio, juxta supra tradita *in cap.
1.* idèdè piè, & utiliter prospectum est ab Eccle-
sia, ut illis coadjutores dentur, ut pro eis in Ec-
clesia administrent, congruâ fructuum portio-
ne illis pro labore assignatâ. Accedit exemplum
veteris legis, juxta quam Summo Pontifici co-
adjutor dabatur, ut si per morbum, aut aliam
causam fonticam ille non possit obire propria
sua munia, secundus ea exleret; quo modo
Pontificatum Annæ, & Caiphæ uno, eodem-
que tempore, omisso Baronio *anno Christi 31.
Tornello in annal. sacr. anno 2974.* accipiunt
Bulengerus *diatrib. adversus Cajaubonem,* Spon-
danus *in epit. Baroni, dicto anno 31.* Sic etiam
lege gratiæ usus coadjutorum inolevit, ut si ob
morbum fonticum, vel aliam similem causam
non possint Episcopi, vel Rectores Ecclesiarum
divina ministrare officia, alii adjungantur, qui
valeant in Ecclesia pro eis deservire. Hoc ta-
men procedit nisi Episcopus infirmus renuncia-
verit: nam tunc non coadjutor, sed alius in
ejus locum est eligendus, *cap. sicut vir, §. ecce,
cap. non aliter, cap. quavis, cap. qualiter 1.
question. 7. cap. 1. 85. distinct. cap. litte-
ras, de renunc. vel nisi ætas nimia non sit;
tunc enim per se deservire debet, cap. 1. de
renunc.*

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta;
nam quæ in ea expendebamus, procedunt cum
coadjutores dantur cum futura successione, quos
præca Ecclesiæ sæcula non agnovit; quippe
plebes duos Episcopos pati non poterant, &
ideo ad vitandâ schismata tales coadjutores,
vel etiam successores sacri canones arcebant, li-
cèt postea ex rationibus supra adductis Summi
Pontifices pro suprema auctoritate, quam in
beneficiis ecclesiasticis habent, eos admissent,
ut docent omnes supra laudati de coadjutore
agentes. Et hæc est ferè hodierna praxis coad-
jutorum, nam olim quidem coadjutores tan-
tùm dabantur, ut essent quod significabant,
hoc est sublatore pastoris fessî, aut tenio gra-
vari. Nunc autem ferè semper ita res agitur,
ut manifestissimè appareat, aliud non queri
quàm perpetuationem beneficii inter consanguineos;
nam vegeto adhuc & robusto juvenis, &
ministerii facti planè rudis nepos, aliisque ex fa-
milia eligitur.

7.
Dissolvitur
dubitandi
ratio.

TITVLVS VII

De Institutionibus.

CAPVT I.

Ex Concilio (a) Arelatensi.

Non amplius suscipiantur in monasterio (b) canonicorum, atque monacho-
rum, seu puellarum, nisi quantum ratio permittit, & in eodem monasterio abs-
que necessariarum rerum penuria degere possunt.

NOTÆ.

NOTÆ.

1. **A** Relatens.] Sexto videlicet, celebrato sub Leone III. ejus anno 18. & temporibus Caroli Magni anno 813. in quo can. 8. reperitur præfens textus, prout hic transcribitur, & etiam ejus verba extant in secunda collectione, sub hoc tituli. cap. 1. De loco, causa, & tempore hujus Concilii, & aliorum annales Flandriæ d. anno 813. ista habent: *Nam hoc eodem anno quinque Concilia quoque iussu eius super statu Ecclesiarum corrigendo per totam Galliam ab Episcopis celebrata sunt, quorum unum Moguntiaci, alterum Rhebim, tertium Turonis, quartum Cabilone, quintum Arolate congregatum est.* Notarunt Sirmundus & Binus in notis ad hoc Concilium.
2. (b) **Canonicorum.]** Regularium videlicet, qui appellatione absolutâ Canonicorum veniunt, & continentur, ut probavi in cap. *Deus, de vita & honestate cleric.*

COMMENTARIUM.

3. **C**onclusio traditur & probatur. **E**X præfenti canone sequens communiter deducitur disputanda assertio: *In Ecclesiis regularibus canonicorum, seu monachorum, & etiam monialium, institui non possunt plures, quam commodè ex proventibus & fructibus ali valeant.* Probat eam textus in cap. *quoniam 9. de vita & honestate cleric.* cap. *finali, de presump.* cap. *finali, de v. f. cap. cum M. de consuet. cap. auctoritate, hoc tit. cap. periculo 3. §. sanè, de stat. regul. lib. 6. Concil. Aquisgran. can. 118. ibi: Cavendum summo perè Præpositus Ecclesiarum est, ut in Ecclesiis sibi commissis non plures admittant clericos, quam ratio sinit, & facultas Ecclesia suscipit.* Aquisgran. 2. p. 3. cap. 9. Concil. Turon. sub Carolo can. 31. *In monasteriis canonicorum monachorum, seu puellarum major hominum numerus non admittatur, quam facultas monasterii possit suffere.* Maguntinum can. 19. *Plus non mittatur in monasteria canonicorum, vel monachorum, aut puellarum, quam suffere possit.* Magunt. tempore Arnulphi can. 23. *Oxonienſe tempore Honorii III. Provideant etiam Episcopi, quod moniales in omnibus necessariis sufficienter sustentari possint de bonis monasterii, ne suscipiant ultra numerum aliquam admitti: nec etiam suscipiatur aliqua antiquam reducit fuerint ad numerum.* Ravennat. 4. tempore Ioan. XXII. rubric. 8. *Non plures in quibuscunque Ecclesiis debent institui, quam ex bonis ipsarum vivere possint.* Senonense anno 1527. can. 28. *Quis monasterii monialium tot instituantur moniales, quot de facultatibus eorundem monasteriorum commodè, & sine penuria sustentari possint.* Rhemenſe can. 27. *In civitatibus, & monasteriis non major servientium numerus Deo mittatur, quam possibilitas eis ministrandi fuerit.* Et l. non plures, C. de SS. Ecclesiis, Novel. 3. *Justin. ut determin. sit num.* Et cap. 2. hoc tit. in 2. collect. *In congregandis clericis modus discretionis teneatur, videlicet, ne plures admittantur, quam facultas rerum eis canonicè attributa sufficere possit.* Trident. sess. 25. de regul. cap. 3. ibi: *In monasteriis tamen, & domibus, tam virorum, quam mulierum bona immobilia possidentibus is tantum numerus constituatur, ac in posterum conservetur, qui vel ex redditibus propriis monasteriorum, vel ex consuetis elemosynis possit sustentari.* Gregorius IX. in bulla expe-

ditâ anno 1233. circa monasterium Divæ Mariæ del S. Rosario. Pius IV. in constitutione quæ incipit, *Circa pastoralis*, Gregorius XIII. in constitutione, quæ incipit, *Deo sacris*: Carolus M. lib. 6. capitul. 125. ibi: *Ne passim Episcopus multitudinem clericorum faciat, sed secundum meritum, vel redditum Ecclesiarum, numerus moderetur.* Alia juris testimonia congerit Antonius Augustinus in epit. lib. 8. tit. 20. & lib. 9. tit. 6. Illustrant ultra congestos in præfenti à Barbosa, & Garanna, Hallerius de hierarch. juridict. lib. 3. artic. 6. §. 2. Tamburinus de jure Abbat. disput. 5. §. 1. Barbosa de potest. Episc. cap. 3. p. alleg. 98. num. 2. & lib. 1. juris Eccles. cap. 44. num. 28. Cujacius, Balduinus, & Ritherius in dicta novella 3. Petrus Gregorius de benefic. cap. 8. & in dicto cap. cum M. de consuet. Sanchez lib. 7. summas, cap. 25. Moneta de commut. cap. 13. numer. 113. Vighellius in method. juris can. fol. 237. Mancinus de defectu fructuum, quest. 11.

Sed hæc assertio, si accipiatur de clericis, si de monachis, defendi non potest, ex se-
quenti juris consideratione. Si de clericis, no-
tum est, eos debere victum proprio artificio
quætere, cap. clericus 3. cap. omnia 4. 91. dist.
Concil. Turon. 2. can. 10. ibi: *Cum jubeamur
victum aut vestitum artificio quætere, & manibus propriis laborare.* Junctis traditis ab Antonio Augustino in epit. jur. Pontif. lib. 8. tit. 21. Roberto lib. 1. rer. iudic. cap. 2. Mornacio in l. 2. C. de Episcop. & Cleric. Igitur, si ipsi proprio artificio victum quærant, quid interest, si de proventibus Ecclesiæ absque penuria non possint sustentari, cum ipsi per se debeant alimenta quætere. Si de Monachis, etiam notum est, non ex bonis Ecclesiæ, sed ex fidelium elemosynis vivere, unde eum taxari hujusmodi elemosynæ, vel æstimari non possint, non debet certus numerus recipi in monasteriis, si ve virorum, si ve puellarum.

Quæ dubitandi ratione ita fultitâ non ob-
stante, vera est præfens decisio, cujus ratio pro-
venit ex eo, quia cum clerici, aut monachi in-
servientes propriis Ecclesiis, & monasteriis, eo-
rum proventibus debeant sustentari, juxta ad-
ducta in cap. cum secundum, de præb. non de-
bent plures recipi, quam ali commodè ex ipsi
fructibus possint, ut considerat Lara in l. si quis
à liberis, §. sed si filius, num. 82. ff. de liber. agnosc.
Accedit etiam, nam valde conveniens est, ut de-
terminatus sit numerus, tam monachorum, quam clericorum. Concil. Sardic. can. 6. Novel. 3. Iustin. nec debere eorum numerum nimium augeri, ne vilescat eorum auctoritas. Verum enim est illud D. Hieronymi episc. 89. (cujus suo tempore proferendi longè minor occasio erat:) *Presbyteros turba contemptibiles facit.* Verumque est, quod usitata tertur paramiâ, pretiosa esse quæ rara sunt: nihilque tam egregium esse, quod multitudine non vilescat, Eleganter D. Bernardus de convers. ad clericos, cap. 29. *Di-
lata videtur Ecclesia, ipse etiam clericus sacratissi-
mus ordo, fratrum numerus super numerum male
multiplicatus est. Verum est multiplicasti genus
Domine, non magnificasti latitiam, dum nihil mi-
nus apparet decessisse meriti, quam numeri accessisse.* Rectè Iustinianus, dum in dicta Novella 3. ad ostendendam necessitatem taxandi numerum clericorum, eam sententiam protulit: *Nihil im-*

mensum bonum. Et Aristoteles lib. 9. Ethic. cap. 10. *Nes inter multos (inquit) amicitia est.* Rectè ergo, ne multitudo amulationem, & amulatio discordias pariat, ne ex multitudine disciplina concidat, & tandem ne commodè plures sustentari nequeant, in præsentia statuitur, ne plures in Ecclesia, aut monasterio respiciantur, quam commodè ex ejus proventibus sustentari possint.

6. *Exponitur textus in cap. 3. de Capellis monach. in illis verbis: Si pluribus facultatis non suppetunt eorundem.* Ex quibus deducitur, in eo monasterio Venetensis diocesis plures receptos fuisse monachos, quam ex ejus proventibus poterant sustentari; & nihilominus ait Honorius, posse prædictos monachos in Prioratibus constitui, ut illi commodè sustententur: ergo quia licet plures monachos recipere, quam ex monasterii proventibus ali possint. Cui difficultati respondendum est, in ejus textus specie monachos receptos fuisse eo tempore, quo proventus monasterii sufficiebant ad eorum alimonias; sed eum postea temporis injuriâ facultates monasterii deficerent, ut plerumque contingit, ideo in singulis Prioratibus monachi habitare debent, ut latius dicemus in ejus textus commentario.

Nec obstat dubitandi ratio supra expensa; nam textus in ejus priori parte adducti procedunt primis Ecclesiæ sæculis, cum beneficia ecclesiastica adhuc instituta non erant, nec Ecclesiæ Cathedralis constructæ, nec præbendæ erectæ erant; sed potius ex mensa communi omnes sibi necessaria accipiebant; tunc enim clerici, qui ad operandum validi repetiebantur, artificio proprio quæstum parabant: postquam tamen bona Ecclesiæ divisa fuerunt, & beneficia instituta, atque præbendæ erectæ, sine tituloque certo nemo ordinaretur, quilibet ex fructibus propriæ Ecclesiæ sustentari deberet; ad quod sæculum Ecclesiæ, & sequentia referenda est præsens constitutio. Nec quod de monachis dicebamus, obstat; nam licet *Barbola dicit, alleg. 98. num. 2.* discrimen illud agnovit inter jus Bonifacii VIII. relatum in dicto cap. unic. de statu monach. lib. 6. & Concil. Tridentini *dicit sess. 25. de regular. cap. 3.* quod illud procedebat in monialibus ordinem mendicantium profitentibus, hoc verò etiam comprehendat omnes, tam viros, quam feminas medicantes, vel non: verius credo, præsentis Concilii Arelatenensis constitutionem loqui de omnibus; quia licet in monasteriis mendicantibus certus numerus præstari non possit pro facultate bonorum, eo quod illis frequenter careant; tamen statui valet, habitâ consideratione ad consuetas elemosynas, ut illis

prudenter æstimatis commodè possint sustentari.

7. *Exponitur textus in cap. 3. de Capellis monach. in illis verbis: Si pluribus facultatis non suppetunt eorundem.* Ex quibus deducitur, in eo monasterio Venetensis diocesis plures receptos fuisse monachos, quam ex ejus proventibus poterant sustentari; & nihilominus ait Honorius, posse prædictos monachos in Prioratibus constitui, ut illi commodè sustententur: ergo quia licet plures monachos recipere, quam ex monasterii proventibus ali possint. Cui difficultati respondendum est, in ejus textus specie monachos receptos fuisse eo tempore, quo proventus monasterii sufficiebant ad eorum alimonias; sed eum postea temporis injuriâ facultates monasterii deficerent, ut plerumque contingit, ideo in singulis Prioratibus monachi habitare debent, ut latius dicemus in ejus textus commentario.

8. *Explicatur cap. ultimum.* Etiam opponi potest supra traditæ assertioni textus in cap. final. de v. f. ubi cum facultates Ecclesiæ Xantonensis diminutæ essent, etiam numerus præbendarum moderatus fuit: sed cum postea auctæ essent facultates ipsius Ecclesiæ, quæstum fuit, an Canonici juxta modum reddituum possent etiam præbendarum numerum augete? Et docet Gregorius IX. eos antiquum numerum mutare non posse. Igitur quia non ex facultatibus, seu redditibus Ecclesiæ numerus ministrorum ejus æstimandus est. Pro cuius textus expositione dicendum est, eo textu certum Canonicorum numerum fuisse præscriptum auctoritate R. Pontificis; unde absque ejus assensu non poterant Canonici illum mutare, etiam auctis Ecclesiæ facultatibus, ex traditis in cap. cum M. de consuetudinibus.

CAPVT II.

(a) Eugenius.

IN Ecclesia vestra certum numerum Canonicorum, sicut nobis innotuit, communitè instituere curavistis, & institutionem vestram religione firmare juramenti. Unde quia numero illo successu temporum diminuto, in dubitationem deducitis, utrum ipsum numerum de institutione Canonicorum supplere possitis, cum laicis (b) computatis, qui in Ecclesia vestra Canonicorum titulo (c) nominantur, statutus numerus sit impletus; super qua ambiguitate Sedem Apostolicam consulere voluistis. Ut autem hæc ambiguitas à vestris cordibus auferatur, nobis videtur, quod laici non debeant in Canonicorum numero computari, nec vos debeatis differre; quominus statutum numerum juramento præstito roboratum de aliis clericorum personis idoneis in Canonicos suppleatis; nec enim alia vestra intentio fuisse putatur, quam quod tales ad supplendum numerum, cum necesse fuerit, curaretis unanimiter invenire, per quos Deo in divinis officiis per ecclesiasticos ordines congruè serviretur. Ad hæc verò distinctius prohibemus, ne de cætero laicos in Canonicos admittatis.

NOTÆ.

(a) *Eugenius.* In secunda collectione, sub hoc titulo, cap. 3. legitur, *Aug. sed rectè in margine emendatur, Eugenius I.* in præsentia autem non exprimitur cujus Eugenii sit; credo tamen

textum hunc esse Eugenio II. in epistola missa ad Sanctum Bernardum Archiepiscopum Vienneensem: quæ conjectura siaderet sequentibus fundamentis. Primo deducto ex serie utriusque compilationis; refertur enim tam in secunda, quam in hac sexta post Concil. Arelaten. 4. &

antè